

(núm. 575); no inclòs per Ll. d'Aversó. — ¹³ Sobre aquesta interpretació, vid. la nota de F. de B. Moll en la *Misc. Bobigas* I. — ¹⁴ Recordem que *ombrar-se* sovint s'usa en el present perfect i hom diu «aquell lloc s'ha ombrat» o en present «aquell lloc aviat s'ombra». — ¹⁵ Notem el seu ús en castellà antic: en el miracle de Teòfil de Berceo aquell tot just després de signar el pacte amb el diable: «perdió la sombra, siempre fue desombrado» (*Milagros*, 743a); allí com fa constar el DECH v, 300a16ss., *desombrar* té el seu sentit literal de 'no fer ombra una persona', d'acord amb l'antiga creença que el cos del condemnat no feia ombra. — ¹⁶ Veg. l'explicació que en dóna JRuyta en *O. C.*, p. 970.

Omeda, V. *om* Oment, V. *indument* Ometre, V. *metre*

OMFALO-, OMFAL-, primer element de compostos savis, pres del gr. *ὄμφαλος* 'llombrícol', *omfalotomia*, *omfalitis* etc.

OMINÓS, -OSA, pres del llatí *omīnōsus* 'de mal auguri', derivat d'*omen*, -inis, 'presagi, pronòstic'. □ 1.ª doc.: Lab. 1840.

Mot purament literari.

DERIV.: *Ominosament*.

Omis, V. *ometre* (METRE) *Omissa*, *omissar*, *omisser*, V. *om* *Omissible*, *omissió*, V. *ometre* (METRE) *Omissó*, V. *om*

OMNI-, forma prefixada de compostos savis amb el valor de 'que afectat a tots, és present pertot', pres del llatí *omnis* 'tot, cada un'. *Omnimode* [Lab. 1840, -o], d'*omnimōdus* id., compost amb *modus* 'manera'; *omniomodament*. *Omnipotent* [Pere Cerimoniós, *Crònica*; 1444 etc.], d'*omnipotens*, -tis, id., amb *posse* 'poder' (comp. el calc romànic *totpoderós*); *omnipotència* [Belv. 1805]. *Omnipresència*, *omnipresent* [DFa.]. *Omniscient* [S. xv], del llatí tardà *omnisciens*, -entis, amb *sciens*, *scientis*, pres. part. de *scire* 'saber'; *omniscència*. *Omnívor*, amb *vorare* 'menjar, devorar'.

Omnibus [Lab. 1888; en francès des de 1828], és el datiu plural d'*omnis*, pròpiament '(carruatge) per a tots' (veg. a més *autobús*, *AUTO*-).

Omo-, V. *húmer*. *Omulumment*, per *emolument* (MOLDRE) en un document de 1381 (*AlcM*).

Omplenar, V. *omplir*

OMPLIR (variant *umplir*), del llatí *implēre* 'omplir', derivat del llatí arcaic *PLERE* id.; la inicial *o* (o *u*-) que apareix també en algunes altres llengües romàniques,¹ es deu a l'efecte de labialització del grup *mp*, però devia contribuir-hi indubtablement una influència del verb quasi sinònim *COMPLERE* 'omplir enterament' > *complir*. □ 1.ª doc.: Lllull.

Mot bàsic de la llengua, ben documentat, des d'un principi, en les dues variants, *omplir* i *umplir*. Notem que la *u*- apareix no sols en les formes del verb en les quals la vocal inicial és àtona (*omplir*, *omplis*), sinó a més en les formes rizotòniques: cosa que pot ser analògica,² altrament es pot allegar que en posició inicial la vocal queda exposada al desgast fonètic en contacte amb altres vocals. Heus ací exemples de la documentació antiga: Lllull «--- nos deguéu *umplir* de tanta gràcia ---» (*Blanq.*, *NCl.* II, 41.22); «--- que per la complida conexença s'*umplis* ma volentat ---» (ib., 40.12); «Dix l'amic al amat: —Tu qui *umple* lo sol de resplendor, *umple* mon cor d'amor» (ib. III, 12.25); «--- durmir e vetlar, *umplir* e buidar ---» (*Doctr. Puer.*, p. 200), on té el sentit de 'menjar'; A. de Vilanova: «porres en estiu --- engènan còlera e *umplen* lo cap de labors e trabays» (*AnalSacTar.* xxii, 14); StVicentF: «Si a mig jorn teniu una peça de crestell, e veu-la al raig del sol --- la claritat del sol, axí bé *umple* la una part com l'altra» (*Quaresma*, 300.31); «--- per tal que s'*umplen* aquelles cadires ---» (*Sermos* II, 80.26); 1575, OPou, *ThPu.*: «lo lloc hon se guarda lo pex o barca foradada que s pot *omplir* de aygua y tenir peix» (p. 69); «la llana dels matalafs, o altra cosa de què se *umplen*: Tomentum» (ib., p. 235); ²⁵ «Malaltia de les abelles, quant no *umplen*: hoc cleoron» (ib., p. 88); «--- *ompli* els ànimos d'espant ---» (1630, *DAG.*); «*Umplir-se* de viandes: Ingurgitare se» (Lacav., 1696). Apareix un cop com a intr. en Reixac, *Questa*: «e'l palau comansà a *omplir* dels barons de totes parts» (p. 17.19; cf. text fr. «comença a emplir»). Cridarem atenció només a algunes formes verbals: l'imperatiu sing. *umpli* en Lllull: «On, com tu --- sies Maria tan plena, la mia ànima *umpli* de karitat ---, e *umpli* els meus ulls de làgremes» (*Blanq.* II, 39.19, 20; però *umple* en ex. citat, supra); subj. pres. *umpla* en Ll. d'Aversó, 229, 1: en aquest cas la *u*- pot ser deguda a l'efecte de metafonia en *-PLEAT*, i igualment en *umpli*. En les *VidesR* trobem formes en incoatiu: «mare --- enayxí com nos as complitz de la tua leyt així nos *omplex* del regne celestial» (P65r2: en B *adimplex*, V replesti --- reple dulcedine); *omplex* ind. 3, en 238v1, *omplexen* ind. 6, 211r2, però *omplen* 238v1; notem subj. 4 *ompliam* 211v2 (per a aquesta forma i altres verbs en -iam 4, -iats 5, veg. la nota que posen els editors en vol. I, 43.11ss. de les *VidesR*). Un exemple d'incoatiu també en *Eximplis e Mir.*: «al qual lo dit confessor dix: *omplex* una caixa de tot ço que vols donar e fer almoyna» (II, 296). Respecte d'*adimplex* del ms. B de les *VidesR* citat amunt, notem algun exemple d'*asemplir* < ADIMPLERE 'complir, omplir' en el mateix text: «lo sanador deu ésser dur per so que pusca contrastar a les ordes --- e deu ésser ample per so que mils *asemplesca* lo son» (180v1, PB, V339, 14 durum ad resistendum --- latum ad implendum); «per so que *asemplis* totes causes» (P114r1, n. 166, B *ademplis*, V *adimpleret*); cf. oc. ant. *azemplir*, *ad-* (PSW, s. v. *ad-*); veg. a més *emplir*, infra.

En l'ús actual, *omplir*, conjugat normalment segons el model d'*obrir* (*omple*, 3.ª pers., *DFa.*), presenta bas-